



แม่น้ำโขง บริเวณท้ายน้ำของจุดที่เสนอให้สร้างเขื่อนไซยะบุรี

เขื่อนไซยะบุรี

ภัยคุกคามที่กำลังก่อตัวบนลำน้ำโขง

เขื่อนไซยะบุรีซึ่งถูกเสนอให้สร้างในเขตหุบเขาสิบสามพันล้านทางตอนเหนือของประเทศลาวนั้นอยู่ในขั้นตอนการวางแผน และมีความก้าวหน้าของโครงการมากที่สุด เมื่อเทียบกับอีกสิบเขื่อนที่เสนอสร้างบนแม่น้ำโขงสายหลักตอนล่าง หากสร้าง เขื่อนนี้จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรที่ไม่อาจจะแก้ไขได้ต่อระบบนิเวศของแม่น้ำที่ยิ่งใหญ่สายนี้ซึ่งหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้นับล้าน ชาวบ้านกว่า 2,100 คน จะต้องอพยพโยกย้าย มากกว่า 202,000 คนจะได้รับผลกระทบโดยตรง ปลาอีกหลายสายพันธุ์ที่เป็นตัวเอกลักษณ์ของแม่น้ำโขง เช่น ปลาบึก จะตกอยู่ในภาวะสูญพันธุ์

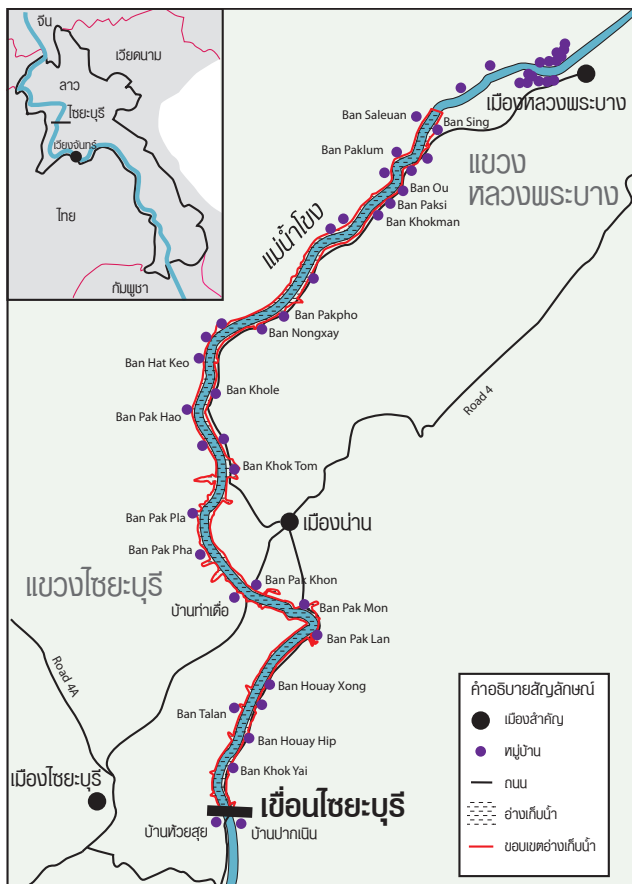
วงจรร่วมตามธรรมชาติของแม่น้ำโขงตอนล่างช่วยเกื้อหนุนชายฝั่งชีวิตอันยิ่งใหญ่และซับซ้อนซึ่งหล่อเลี้ยงประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม แม่น้ำโขงนับเป็นแม่น้ำที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง และยังเป็นแหล่งผลิตปลาน้ำจืดใหญ่ที่สุดในโลกอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรอันล้ำค่านี้ ซึ่งสร้างรายได้และผลิตอาหารจนเลี้ยงผู้คนนับหลายสิบล้านกำลังถูกคุกคามเนื่องจากแผนการสร้างเขื่อนไซยะบุรีบนลำน้ำโขงสายหลัก แผนการฉ้อฉลเปลี่ยนแม่น้ำโขงไปตลอดกาล

เขื่อนไซยะบุรีถูกเสนอให้สร้างในจังหวัดไซยะบุรี จังหวัดซึ่งเต็มไปด้วยขุนเขาและตั้งอยู่ห่างไกลออกไปทางตอนเหนือของประเทศลาว ในบรรดาสิบเขื่อนที่ถูกผลักดันให้เกิดขึ้นบนแม่น้ำโขงสายหลัก เขื่อนไซยะบุรีมีความก้าวหน้ามากที่สุด ในเดือนกันยายน 2553 เขื่อนไซยะบุรีเป็นเขื่อนแรกที่มีการส่งเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจในระดับภูมิภาคเพื่อให้รัฐบาลประเทศแม่น้ำโขงตอนล่างอนุมัติ กระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “ขั้นตอนการแจ้ง การปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง” (Procedures

for Notification, Prior Consultation and Agreement, PNPCA) ซึ่งสนับสนุนโดยคณะกรรมการแม่น้ำโขง

หากได้รับการอนุมัติ เขื่อนไซยะบุรีจะสร้างความเสียหายใหญ่หลวงต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ รวมถึงการประมงทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค ตลอดทั่วทั้งลุ่มแม่น้ำ ประชาชนราว 2,100 คนจะต้องถูกโยกย้ายออกจากพื้นที่โครงการ และมากกว่า 202,000 คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับเขื่อนจะได้รับผลกระทบในด้านการดำรงชีวิต รายได้ และความมั่นคงทางอาหาร เนื่องจากจะต้องสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรรมฝั่งแม่น้ำ นอกจากนี้ การร่อนทองจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ส่วนการหาของป่า เช่น ปลีกกล้วยป่า และเหวี่ยง จะทำได้ยากยิ่งขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุจากการสร้างเขื่อนนี้จะส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และการประมงตลอดทั่วทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อคนนับล้าน





เขื่อนไซยะบุรี

เขื่อนกั้นลำน้ำโขงแห่งนี้มีความยาวเขื่อน 810 เมตร จะตั้งอยู่บริเวณแก่งหลวง ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองไซยะบุรีในตอนเหนือของลาวเป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร โดยจะผลิตไฟฟ้า 1,260 เมกะวัตต์ ทั้งนี้ 95 เปอร์เซ็นต์ของไฟฟ้าทั้งหมดที่ผลิตได้จะส่งออกไปยังประเทศไทย

รัฐบาลลาวได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับบริษัท ช.การช่าง จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาโครงการจากประเทศไทย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2550 ขณะนี้การเจรจาเพื่อหาพันธมิตรร่วมอื่นๆ ที่มีศักยภาพ เช่น รัฐบาลลาว บริษัท ราชบุรีโฮลดิ้ง และ กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล กำลังดำเนินอยู่ เขื่อนไซยะบุรีจะใช้เวลาแปดปีในการก่อสร้างให้แล้วเสร็จและจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ 3,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 105,000 ล้านบาท

หลังจากบันทึกความเข้าใจดังกล่าว ได้มีการลงนามในข้อตกลงการพัฒนาโครงการระหว่างรัฐบาลลาวและบริษัท ช.การช่าง ในเดือนพฤศจิกายน 2551 ทั้งๆ ที่รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการได้ส่งให้กับรัฐบาลลาวเพื่อการอนุมัติเป็นครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ 2553 หลังจากนั้น ได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจสำหรับความตกลงซื้อขายไฟฟ้าระหว่างลาวกับฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และรัฐบาลลาวในเดือนกรกฎาคม 2553 เพื่อให้ กฟผ. ซื้อไฟฟ้า 1,220 เมกะวัตต์ ในราคาหน่วยละ 2.159 บาท/ กิโลวัตต์-ชม. โดยจะส่งกระแสไฟฟ้าผ่านสายส่งไฟฟ้าเป็นระยะทาง 200 กิโลเมตรจากเขื่อนไซยะบุรีไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่จังหวัดเลย

ในขณะที่เอกสารเกี่ยวกับโครงการ เช่น รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ทว่ากลับมีความหวังว่าโครงการดังกล่าวจะได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลกัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนามภายในเดือนเมษายน 2554 ทั้งนี้ ภายได้ข้อตกลงแม่น้ำโขงปี 2538 ประเทศต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างได้รับรองข้อตกลงที่กำหนดให้มีการแจ้ง ปรัชญาหรือ เพื่อให้บรรลุ

ข้อตกลงระหว่างสี่ประเทศ หากมีการเสนอโครงการพัฒนามันแม่น้ำโขงสายหลัก ในเดือนกันยายน 2553 เขื่อนไซยะบุรีได้กลายเป็นเขื่อนแรกที่ได้เข้าสู่กระบวนการ PNPCA

โดยสามอาทิตย์ก่อนหน้านี้ ได้มีการออกรายงานการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งสนับสนุนโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาแม่น้ำโขง รายงานฉบับสำคัญนี้ได้มีข้อเสนอให้เลื่อนการตัดสินใจใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลักออกไปเป็นเวลา 10 ปี เนื่องจากมีความเสี่ยงและผลกระทบอันใหญ่หลวงมากมาย อันเนื่องมาจากบรรดาโครงการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อเสนออย่างชัดเจน กระบวนการตัดสินใจก็ยังคงดำเนินต่อไป

อันตรายต่อความหลากหลายทางชีวภาพทางน้ำและพลวัตทางประมง

การสร้างเขื่อนไซยะบุรีจะเป็นการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในน้ำและระบบนิเวศในแม่น้ำโขงอย่างถาวร ซึ่งเป็นการคุกคามต่อความหลากหลายของสายพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ ปลาอย่างน้อย 41 สายพันธุ์จะตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างร้ายแรงกับแหล่งที่อยู่อาศัย อีกทั้ง เขื่อนไซยะบุรีจะกีดขวางทางอพยพสำคัญของปลาอย่างน้อย 23 สายพันธุ์ ปลาเหล่านี้จะอพยพขึ้นสู่แม่น้ำโขงตอนบนที่หลวงพระบางในประเทศลาว และเชียงของ เชียงแสนในประเทศไทย เขื่อนไซยะบุรีจึงขัดขวางวงจรชีวิตที่จำเป็นสำหรับปลาอพยพทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการวางไข่ การผสมพันธุ์ และการเจริญเติบโต หนึ่งในปลาอพยพเหล่านั้น คือ ปลาบึก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของแม่น้ำโขง และกำลังอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์อย่างยิ่ง

เขื่อนไซยะบุรีจะส่งผลกระทบร้ายแรงต่อระบบนิเวศอันซับซ้อนของแม่น้ำโขง ซึ่งทุกวันนี้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนบนลำน้ำโขงตอนบนในประเทศจีนอยู่แล้วยกตัวอย่างเช่น อ่างเก็บน้ำของเขื่อนจะทำให้ไถ่หายไป ไก่คือสาหร่ายน้ำจืดซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารสำคัญของปลาและเป็นอาหารจานเด็ดในหลวงพระบางสำหรับหญิงชาวลาที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่สร้างเขื่อน ไก่คือแหล่งรายได้สำคัญในช่วงหน้าแล้ง ยามที่ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดต่ำและใสสะอาด ซึ่งทำให้ไก่เจริญเติบโตได้ดี

แม้จะมีผลกระทบมหาศาลต่อการประมงของภูมิภาค นักสร้างเขื่อนต่างพากันเพิกเฉยต่อข้อเห็นพ้องดังกล่าวซึ่งผ่านการถกเถียงอย่างเป็นระบบ ชำชังไม่ให้ค่าต่อความรุนแรงของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยอ้างว่าการออกแบบติดตั้งบันไดปลาโจนสองแห่งให้กับเขื่อนไซยะบุรีจะเป็นการลดปัญหาผลกระทบด้านการประมงได้ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่เมื่อเดือนกันยายน 2551 และล่าสุด



เขื่อนไซยะบุรีจะกำจัดจำนวนปลาลดน้อยลง และสร้างความเสื่อมถอยต่อความหลากหลายทางชีวภาพของปลา ซึ่งเป็นอันตรายต่อการประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในโลกแห่งนี้ จึงนับเป็นราคาความสูญเสียที่มีนัยสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตและความมั่นคงด้านอาหารของผู้นับล้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขง



เขื่อนไซยะบุรีจะทำลายประชากรปลาบึก ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งยวด (© Zeb Hogan)

ในรายงาน SEA ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง กลุ่มของผู้เชี่ยวชาญด้านประมงได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าบันไดปลาโจนนั้นช่วยอะไรไม่ได้ เนื่องจากความหลากหลายทางชีวภาพอันยิ่งใหญ่และจำนวนปลาอันมากมายมหาศาลในแม่น้ำโขง แม้ว่าทางปลาผ่านจะได้รับการออกแบบให้เข้ากับสายพันธุ์ปลาจำนวนหนึ่ง แต่รายงาน SEA ได้เตือนว่าเขื่อนไซยะบุรีซึ่งมีความสูงถึง 32 เมตร นั้นสูงเกินกว่าบันไดปลาโจนจะให้ได้ผล

ผู้คนและวิถีการดำรงชีวิต

เขื่อนไซยะบุรีตั้งอยู่ห่างจากเมืองหลวงพระบางซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกโดยยูเนสโกเป็นระยะทางประมาณ 150 กม. เขื่อนแห่งนี้จะต้องอพยพผู้คนมากกว่า 2,100 คนจากสิบหมู่บ้าน อ่างเก็บน้ำของเขื่อนจะกินอาณาบริเวณจนทำให้อ่างเก็บน้ำอยู่ห่างจากทางตอนใต้ของเมืองประวัติศาสตร์แห่งนี้ไปเพียง 48 กม. ชาวเขาและชาวประมง 202,198 คนจากสี่อำเภอในลาว ตลอดจนประชาชนจำนวนนับไม่ถ้วนทั่วลุ่มแม่น้ำโขงจะได้รับผลกระทบโดยอ้อมจากเขื่อนแห่งนี้

ชาวประมงและชาวเขาที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เขื่อนประกอบด้วยกลุ่มชนเผ่าที่หลากหลาย ซึ่งดำรงชีวิตแต่ละวันด้วยการจับปลา ปลุกข้าว ร่อนทอง เก็บของป่า และปลูกพืชผักริมฝั่งแม่น้ำ การอพยพโยกย้ายและผลกระทบทางอ้อม เช่น การสูญเสียที่ดินหรือการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จะทำให้วิถีชีวิตการดำรงชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

ทั้งๆ ที่เขื่อนจะสร้างผลกระทบอันร้ายแรงมากมาย แต่ประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบในลาวและประเทศเพื่อนบ้านกลับแทบไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารใดๆ เกี่ยวกับเขื่อนไซยะบุรีเลย ผู้คนที่จะได้รับผลกระทบ

ในลาวได้รับรู้ข้อมูลจากผู้พัฒนาโครงการเพียงบางส่วนและ เป็นข้อมูลที่ชวนให้เข้าใจไขว้เขว โดยผู้พัฒนาโครงการ นอกจากนี้ ประชาชนเหล่านี้แทบไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกถึงความวิตกกังวลของตนได้เลย ในขณะที่เดียวกัน ผู้คนที่อาศัยอยู่ช่วงเหนือเขื่อนและท้ายน้ำในประเทศไทย กัมพูชา และเวียดนามได้รับทราบข้อมูลน้อยมาก ทั้งๆ ที่เขื่อนจะส่งผลกระทบข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

สำหรับชาวบ้านในแขวงไซยะบุรี เมืองน่าน แขวงหลวงพระบาง และเมืองจอมเพชร ที่ดินของพวกเขาจะถูกน้ำท่วมและชาวบ้านเองจะต้องถูกอพยพโยกย้าย อนาคตยังดูน่าวิตก เนื่องจากลาวมีประวัติไม่ค่อยดีนักในเรื่องการพัฒนาเขื่อน อนาคตนั้นช่วงริบหรี่สำหรับบางครอบครัวในเมืองน่าน เนื่องจากชาวบ้านถูกโยกย้ายถิ่นฐานนับเป็นครั้งที่สี่แล้วภายในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ถูกย้ายจากพื้นที่สูงให้ลงมาอยู่ที่พื้นที่ราบ จากนั้นก็ถูกโยกย้ายอีกสองครั้งเนื่องจากน้ำท่วมโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ ทั้งนี้ แผนการอพยพโยกย้ายผู้คนซึ่งขาดมาตรฐาน ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยในการหาหนทางบรรเทา และการไม่ให้ทางเลือกในการดำรงชีพของผู้ถูกอพยพล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศลาว นอกจากนี้ ปัญหาต่างๆ ที่ชัดเจนของประเทศลาว อันได้แก่ การไร้ศักยภาพของสถาบัน และการขาดเจตนาธรมยทางการเมืองในการที่จะบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้บรรลุถึงการปกป้องคุ้มครองทางสังคมขั้นต่ำที่สุด เป็นสิ่งที่ชี้ว่าชุมชนในไซยะบุรีคงจะเดินขั้วรอยชุมชนอื่นๆ ที่ถูกทำให้ยากจนยิ่งขึ้นเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน

ความสูญเสียของคนส่วนใหญ่ กับผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย

รัฐบาลลาวเชื่อว่าเขื่อนไซยะบุรีจะเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญ ดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ และก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม เหตุผลนี้ไม่เป็นความจริง เนื่องจากรัฐบาลไม่ตระหนักว่า อันที่จริงแล้ว แม่น้ำโขงเป็นทรัพย์สินที่ทรงคุณค่าต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศลาว และภูมิภาคอยู่แล้ว แม่น้ำโขงให้ผลผลิตปลามหาศาล สร้างความมั่นคงด้านอาหาร ให้ผืนดินและแหล่งน้ำอันอุดมสมบูรณ์สำหรับการชลประทานเพื่อการเกษตร ทรัพยากรเหล่านี้มีการหมุนเวียนสร้างใหม่ตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ นอกจากต้องพึ่งพาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในแม่น้ำเท่านั้น การที่ไม่สามารถเชื่อมโยงค่าความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อน ซึ่งจะสร้างความเดือดร้อนให้กับคนนับล้าน ว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรบ้างกับแผนการบรรเทาและชดเชยค่าเสียหายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นหมายความว่ามูลค่าความเสียหายจะเกิดขึ้นจากเขื่อนยังไม่ได้รับการประเมินค่าที่แท้จริงออกมา

การก่อกองเกี่ยวเขื่อนนิเวศในจังหวัดไซยะบุรี

จังหวัดไซยะบุรีเป็นที่รู้จักเนื่องจากทิวทัศน์ที่เป็นทิวเขาสลับซับซ้อน ทุ่งดอกไม้ เทศกาลแข่งฮันโด้ตัง เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพอย่างยิ่งสำหรับการก่อกองเกี่ยวเขื่อนนิเวศ ทุกวันนี้คนท้องถิ่นนิยมไปเก็บของป่า ซึ่งเป็นกำลังสำคัญ กังตางมา ตั้งอยู่ใกล้กับเขื่อน พนันก้ามีจาริกมาเยือนโบราณ การล่องแม่น้ำโขงเพื่อการก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม อย่างไรก็ตาม การก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม อย่างไรก็ตาม การก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม อย่างไรก็ตาม การก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม อย่างไรก็ตาม การก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม อย่างไรก็ตาม การก่อกองเกี่ยวในบริเวณนี้กำลังได้รับความนิยม



การร่อนทองในช่วงหน้าแล้งเป็นแหล่งรายได้สำคัญสำหรับชาวบ้านในลาว โดยเฉพาะผู้หญิง ครอบครัวหนึ่งสามารถสร้างรายได้ถึงวันละ 8.50 ดอลลาร์สหรัฐ จากการร่อนทอง แต่การร่อนทองจะทำให้เกิดมลพิษ หากสร้างเขื่อนไซยะบุรี

มูลค่าความเสียหายและผลประโยชน์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของเขื่อนไชยะบุรีมีแนวโน้มว่าจะกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง และในหมู่ประชาชน กล่าวคือ ผลกระทบจากเขื่อนจะสร้างความเดือดร้อนอย่างมากให้กับชุมชนซึ่งมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรจากแม่น้ำ และยังมีความยากจนอยู่ในระดับสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการลดความยากจนและเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDG) ของประเทศลาว

6 เขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลัก ในลาวตอนบน

ในจำนวนเขื่อนทั้ง 11 เขื่อนที่เสนอสร้างบนแม่น้ำโขงสายหลัก เขื่อนไชยะบุรีเป็นหนึ่งในหกโครงการที่เสนอให้สร้างบนแม่น้ำโขงในช่วงที่ไหลผ่านเชิงลาดตอนเหนือของประเทศไทย ไปจนถึงเวียงจันทน์ในประเทศลาว พื้นที่บริเวณนี้เต็มไปด้วยหุบเขาแคบชัน และภูเขาคดเคี้ยว เขื่อนทั้งหกจะผลิตกระแสไฟฟ้าได้เกือบ 7,000 เมกะวัตต์ โดยไฟฟ้าส่วนใหญ่จะส่งออกไปขายยังประเทศไทยและเวียดนาม

เขื่อนทั้งหกนี้ได้รับการโฆษณาว่าจะสร้างประโยชน์ให้กับภูมิภาค โดยจะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และจะช่วยปรับปรุงการเดินทางลำน้ำด้วย อย่างไรก็ตาม ความจริงของโครงการเหล่านี้เผยให้เห็นถึงอนาคตที่มืดมนกว่านั้นมาก เขื่อนทั้งหกจะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์น้ำ โดยจะทำให้แม่น้ำโขงในช่วงบนและช่วงล่างตัดขาดออกจากกัน รายงานการประเมินผลกระทบยุทธศาสตร์ (SEA) ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงซึ่งเผยแพร่ออกมาในเดือนตุลาคม 2553 แสดงให้เห็นว่า 80% ของแม่น้ำโขงในช่วงนี้จะถูกเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำที่เรียงรายเป็นขั้นๆ ซึ่งมีการควบคุม อ่างเก็บน้ำเหล่านี้จะท่วมทับพื้นที่เกษตรและพื้นที่ปลูกพืชไร่ผืนกว้าง นอกจากนี้ รายงานดังกล่าวยังระบุว่าบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงในช่วงนี้จะกลายเป็นพื้นที่ “ยากจนอย่างแสนสาหัส” เนื่องจากแหล่งผสมพันธุ์และวางไข่ซึ่งมีความสำคัญต่อวงจรชีวิตของปลาจะได้รับผลกระทบ น้ำปฐุการสูญเสียผลผลิตปลาเป็นจำนวนถึง 270,000 ถึง 600,000 ตันต่อปี ซึ่งเทียบได้กับปริมาณโปรตีน 60% ของปลุสัตว์ในลาว จากค่าความสูญเสียอันมหาศาลที่จะเกิดขึ้นโดยตรงกับระบบนิเวศและความเป็นอยู่ของประชาชน เขื่อนเหล่านี้ไม่ทำอะไรได้ว่าเป็นการพัฒนาของภูมิภาค แต่กลับเป็นการทำให้ความสำเร็จในการลดความยากจน การปรับปรุงด้านสุขภาพ การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้ดำเนินมาถึงปัจจุบันต้องก้าวถอยหลังกลับไป

บทบาทสำคัญของประเทศไทย

ในฐานะที่จะเป็นตลาดรับซื้อไฟฟ้าที่ผลิตได้จากเขื่อนไชยะบุรี ผู้มีอำนาจตัดสินใจในกระทรวงพลังงานและการไฟฟ้าแห่งประเทศไทยจะมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจว่าจะสร้างเขื่อนไชยะบุรีหรือไม่ นอกจากนี้ ข.การช่าง ซึ่งเป็นผู้พัฒนาหลักของโครงการก็เป็นบริษัทก่อสร้างที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศไทย อีกทั้ง ธนาคารไทยยังพิจารณาที่จะให้ทุนกู้ยืมสำหรับโครงการอีกด้วย ธนาคารที่ได้แสดงความสนใจที่จะร่วมให้กู้ยืม ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารไทยพาณิชย์ ทั้งๆ ที่โครงการเขื่อนไชยะบุรีจะไม่สอดคล้องกับพันธกิจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารเหล่านั้นก็ตาม

ประเทศไทยซึ่งได้พัฒนาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำภายในประเทศมานานแล้ว ถูกกระแสด้านอย่างหนักต่อโครงการที่จะเกิดขึ้นในประเทศ เช่น เขื่อนปากมูล จึงได้หันไปหาการนำเข้าไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งภาคประชาสังคมอ่อนแอ และมักถูกปราบปราม กลุ่มประชาสังคมในประเทศไทยได้ตั้งคำถามกับแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้าของประเทศไทยซึ่งส่งเสริมการพัฒนาโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่อย่างอิง เช่นโรงไฟฟ้าที่ผลิตจากเชื้อเพลิงฟอสซิล (เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ) และเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ภาคประชาสังคมได้สรุปว่าความต้องการไฟฟ้าในอนาคตถูกคาดการณ์ไว้เกินจริง ทั้งนี้ศักยภาพในการใช้มาตรการเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการใช้ไฟฟ้า พลังงานทดแทน และทางเลือกสำหรับการกระจายนั้นมีความสำคัญและมีความเป็นไปได้สำหรับประเทศไทย หากการปฏิรูปการวางแผนพลังงานยังคงดำเนินต่อไป

ปกป้องอนาคตแม่น้ำโขง

กระบวนการตัดสินใจของภูมิภาคเกี่ยวกับเขื่อนไชยะบุรีซึ่งสนับสนุนโดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงจะประกาศผลการตัดสินใจในช่วงต้นเดือนเมษายน 2554 กลุ่มคนจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตลอดจนพันธมิตรปกป้องแม่น้ำโขง (Save the Mekong coalition) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรระดับท้องถิ่น ภูมิภาค นานาชาติ และบุคคลทั่วไปนั้นได้ร่วมกันส่งเสียงแสดงออกถึงความวิตกกังวลต่ออนาคตแม่น้ำโขงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกัน กลุ่มประชาสังคมต่างๆ ได้เรียกร้องต่อกรรมการแม่น้ำโขงและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของภูมิภาคให้ระงับเขื่อนไชยะบุรี โดยให้ยึดข้อแนะนำที่ระบุไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ที่ว่าควรตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการใดๆ ก็ตามบนแม่น้ำโขงควรเลื่อนออกไปอย่างน้อยสิบปี

แม่น้ำโขงที่ไหลอย่างอิสระหมายถึงความมั่นคงและความมั่งคั่งสำหรับประชาชนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป ในอนาคต ช่องว่างความแตกต่างในเรื่องความรู้และการไม่ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี (best practice) ในเรื่องความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของสาธารณะ และการตรวจสอบได้ย่อมแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับชะตากรรมแม่น้ำโขงอย่างรอบคอบนั้นยังไม่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้ง ยังเป็นการทำให้ทรัพยากรซึ่งสร้างประโยชน์ให้กับคนนับล้านของภูมิภาคต้องตกอยู่ในความเสี่ยง ในภาวะที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตน้ำและอาหารที่รุนแรงมากขึ้น การร่วมกันปกป้องและแบ่งปันทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขง มากกว่าที่จะบ่อนทำลายควรเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจของภูมิภาคให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

องค์กรแม่น้ำนานาชาติทำอะไร

ในฐานะสมาชิกของพันธมิตรปกป้องแม่น้ำโขง องค์กรแม่น้ำนานาชาติทำงานเพื่อยกระดับความเข้าใจของสาธารณะเกี่ยวกับภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำนานาชาติสายสำคัญ และเพื่อชี้ให้เห็นว่ามีหนทางที่สร้างความยั่งยืนและสงบสุขในการที่จะตอบสนองความต้องการพลังงานและน้ำของมนุษย์

มาร่วมกับเรา!

หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาเยี่ยมชมเว็บไซต์ขององค์กรแม่น้ำนานาชาติ: internationalrivers.org หรือ : savethemekong.org ซึ่งเป็นเว็บไซต์หลายภาษา